

Giáo dục năng lực, phẩm chất cho học sinh lớp 5 tiếp cận chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Lâm Thanh Bình*

*Trường Tiểu học Chu Văn An, Quận Bình Thạnh, TP Hồ Chí Minh

Received: 2/3/2023 Accepted: 10/3/2023 Published: 16/3/2023

Abstract: Personality is considered as a unified whole between qualities and competences (virtue and talent). Therefore, the process of developing quality and competence must be balanced and compatible according to the tendency of virtue and talent to harmonize with each other "Complete Virtue". Disproportionate virtue and talent will result in an incomplete personality. The article presents the competence and quality education for 5th graders to approach the 2018 General Education Program.

Keywords: Education, competence, quality, 5th graders, 2018 General Education Program

1. Mở đầu

Phẩm chất (PC) và năng lực (NL) là hai thành phần chủ yếu cấu thành nhân cách con người. Do vậy có thể xem quá trình hình thành và phát triển nhân cách gắn liền với quá trình tích tụ, phát triển các yếu tố của PC và NL. Mặt khác, nhân cách được xem là một chỉnh thể thống nhất giữa hai mặt PC và NL (đức và tài). Do vậy, quá trình phát triển PC và NL phải có sự cân đối và tương thích theo xu hướng đức và tài hài hòa nhau “Tài đức vẹn toàn”. Đức và tài không cân xứng nhau sẽ cho ra một nhân cách chưa hoàn thiện.

Trong quá trình giáo dục, dạy học phát triển PC, NL người học là một phương pháp dạy học ưu thế hướng người học tiếp cận gần hơn với phát triển nhân cách, năng lực của mình.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng phát triển PC, NL của HS của giáo viên tiểu học

Trong nhà trường hiện nay, GV thường chú ý đến việc dạy văn hóa. Các GV rất ít khi tìm hiểu và khám phá được điểm mạnh và điểm yếu, điểm còn hạn chế của từng HS. Đặc biệt là chưa tìm được biện pháp để phát huy hết khả năng sáng tạo và phát triển tư duy cho HS, chưa tìm được giải pháp khắc phục những nhược điểm về ý thức và nhận thức của HS TH.

Mặt khác, nhiều GV TH còn “ngại” tổ chức các hoạt động giáo dục trong lớp, lúng túng khi giải quyết các tình huống sư phạm, hay than phiền về phụ huynh và HS gây khó khăn cho công tác chủ nhiệm nhằm xây dựng, hình thành NL, PC cho HS lớp mình.

Khả năng giao tiếp giữa HS với GV, giữa HS với HS còn nhiều hạn chế, chỉ có một số HS khá giỏi mạnh dạn tham gia còn HS nhút nhát thì thu mình

ngại tham gia. HS còn nhút nhát trong các hoạt động DH, GD. Còn HS chưa mạnh dạn tự tin trong việc phân tích, xử lý tình huống. Do khả năng đánh giá hành vi của bản thân và xung quanh còn thiên về cảm tính. Xuất phát từ khó khăn trên mà GV đã có những biện pháp để tháo gỡ khó khăn trong hoạt động chủ nhiệm lớp được dễ dàng hơn.

Do tình hình chung của đất nước bị ảnh hưởng tình hình dịch bệnh COVID 19 hoành hành ảnh hưởng đến đời sống xã hội, kinh tế, chính trị ... của cả thế giới, vào cuối năm 2019, đầu năm 2020 các em lúc đó là HS lớp 5, bước sang HK2, các HS nghỉ học dài ngày để tránh dịch ở nhà, học bài trên nền tảng mạng internet, do vậy có HS chẳng học được gì nhiều, có HS sống cùng ông bà ở quê cho nên việc học tập bị ảnh hưởng, HS bị mất cơ bản (rất nhiều em chỉ cầm điện thoại để chơi game, học bài thi ít)... Do đó HS càng bị hạn chế về học tập cũng như việc phát triển NL, PC bị hạn chế. Có thể đánh giá thuận lợi và khó khăn trong việc GD phẩm chất, NL cho HS như sau:

Thuận lợi: Các em đi học đúng độ tuổi. Nhiều em ngoan ngoãn, có ý thức. Một số HS giao tiếp tốt, nhiệt tình tham gia các hoạt động. Biết đoàn kết, chia sẻ với nhau. Cha mẹ HS luôn quan tâm, tạo mọi điều kiện cho các con khi đến trường.

Khó khăn: Các HS chưa có nề nếp, còn hiếu động và nghịch, nói chuyện nhiều. Sĩ số lớp khá đông, các HS đọc bài nhỏ, chữ viết xấu, ẩu, bôi xóa nhiều, học bài thụ động.. Một số HS nhà ở xa, cha mẹ đi làm cả ngày, về trễ... Nhiều HS được ông bà, gia đình nuông chiều nên tính cách nhõng nhẽo, bướng bỉnh. Qua quan sát, tác giả thấy HS trong lớp có một số HS chỉ biết chơi theo nhóm bạn quen, còn e dè, ngại ngùng khi mở lòng

2.2. Biện pháp Giáo dục NL, PC cho HS lớp 5 tiếp cận chương trình GDPT 2018

2.2.1: Xây dựng và phát triển NL, PC cho HS thông qua nề nếp lớp, giờ ra chơi và giờ hoạt động tập thể.

Biện pháp này rất quan trọng và cần thiết. Xây dựng, hình thành NL, PC cho HS thông qua các bài giảng ở trên lớp của tất cả các bộ môn được giảng dạy trong nhà trường thì việc xây dựng, hình thành và giáo dục NL, PC cho HS thông qua nề nếp, các giờ chơi, giờ hoạt động tập thể là hết sức cần thiết và bổ ích. Vì vậy xây dựng và phát triển NL, PC cho HS thông qua nề nếp lớp, giờ ra chơi và giờ hoạt động tập thể gồm

a) Xây dựng và phát triển NL, PC cho HS thông qua nề nếp lớp

Xây dựng nề nếp là một trong những nhiệm vụ trọng yếu hàng đầu của người giáo viên tiểu học. Thực tế, nếu HS không có nề nếp thì việc giáo dục và dạy học sẽ không đạt hiệu quả cao.

Xây dựng nề nếp kỉ luật: Ngay từ đầu năm, sau khi được BGH nhà trường phân công chủ nhiệm lớp Năm/2, tôi bắt tay vào việc ổn định tổ chức lớp. Tự cho HS bầu ban cán sự lớp. Như vậy CHS được tự chọn ra bạn ngoan, gương mẫu, học tập tốt và có khả năng lãnh đạo lớp vào đội ngũ cán bộ lớp. Đội ngũ cán bộ lớp đã có, tôi họp riêng các em phân công nhiệm vụ cho từng em và luân phiên đổi theo hàng tuần, hàng tháng. GV giao nhiệm vụ: lớp trưởng, lớp phó, tổ trưởng. Những HS nào mà trong tuần này, tháng nào được cô khen thì rất vui,...Chính vì thế khả năng tự phục vụ và tự quản của HS được phát huy.

Giao nhiệm vụ: Qua quan sát có một số HS hay quên đồ dùng học tập hoặc không chuẩn bị bài theo yêu cầu của cô, hoặc mặc không đúng đồng phục với đồ thể dục, thì ra là HS chưa tự soạn sách vở theo TKB, chưa theo báo bài...GV giao nhiệm vụ : HS phải tự soạn bài theo báo bài hoặc theo TKB, và cô sẽ kiểm tra vào các ngày sau, nếu ai mặc không đúng đồ đồng phục sẽ bị Sao đỏ ghi tên, trừ điểm thi đua, báo lỗi về phụ huynh . Em lớp trưởng : Quán xuyên chung cả lớp, thay mặt GV kiểm tra, đôn đốc việc thực hiện những qui định của lớp, của trường; đôn đốc các bạn thực hiện truy bài, kiểm tra đồng phục, việc xếp hàng ra vào lớp, xếp hàng khi thể dục, sinh hoạt tập thể. Em lớp phó học tập: Kiểm tra việc làm bài và học bài ở nhà của các bạn và giúp đỡ các bạn khi các bạn chưa hiểu bài...Lớp phó phụ trách văn nghệ: Thường xuyên giữ nề nếp hát đầu giờ, giờ ra

chơi vào, sinh hoạt văn nghệ cuối tuần, trong các đợt thi do trường tổ chức. Lớp phó phụ trách kỉ luật: Thường xuyên quán xuyên giữ trật tự trong giờ học, xếp hàng... GV kiên trì huấn luyện phong thái tự tin cho HS làm lớp trưởng, luôn nghiêm túc trong công việc mà GV giao. GV hướng dẫn thật chi tiết, tỉ mỉ cho đội ngũ cán bộ lớp trong vài tuần đầu để HS quen thành nếp và dần dần có đội ngũ tự quản tốt. Trên cơ sở đó GV yên tâm quản lí HS theo hướng chỉ đạo từ xa. Xây dựng và hình thành năng lực: khả năng giao tiếp, hợp tác: trình bày ngắn gọn, nói đúng nội dung cần trao đổi cho HS. Xây dựng nề nếp học tập: Học tập giúp HS có những kiến thức cơ bản, cần thiết để phục vụ cho các lớp trên và cuộc sống sau này. Học tập còn giúp các con xây dựng, phát triển năng lực: tự học và giải quyết vấn đề: biết thực hiện nhiệm vụ học các nhân, biết chia sẻ kết quả học tập với bạn, biết vận dụng kiến thức đã học vào thực tế.... Nhưng không phải thích học là học, học như thế nào cũng được miễn đạt được thành tích, được lên lớp. Tất cả phải theo hướng mà tôi đưa ra nhằm cho các con dễ tiếp thu hơn, yêu thích việc học hơn tạo điều kiện tốt nhất cho HS phát triển NL, PC của mình ngay từ những năm đầu cấp. GV sử dụng một số kí hiệu hoặc lệnh để điều khiển HS thực hiện trong giờ học. GV thường xuyên đến lớp sớm để cùng kiểm tra, truy bài với HS. Công việc này cần được kiểm tra vào đầu giờ học để có hiệu quả hơn. GV khuyến khích tất cả HS hăng hái phát biểu xây dựng bài. Trong những giờ học GV không chỉ hướng HS đến cách đọc đúng mà còn hướng dẫn HS đọc sao cho hay, có kĩ năng đọc tốt. Đọc theo giọng các nhân vật. (GV đọc mẫu để HS làm theo). Không chỉ chú trọng đến đọc hay, GV còn lưu tâm đến yêu cầu chữ đẹp. Tôi hướng dẫn kĩ cho HS từng nét cơ bản và mẹo hay để viết các nét đó sao cho đúng, đẹp. Từ đó HS rèn luyện nhiều thì chữ viết cũng đẹp hơn. Tính cách của HS là rất thích được thể hiện mình: Trong lớp có một số HS thường thích mình là nhân vật trung tâm, muốn được làm mẫu để HS chú ý tán thưởng và đề cao mình. Nắm được đặc điểm tâm lý đó GV tranh thủ cho HS có dịp thể hiện mình. Tính hiếu thắng của HS: Hầu như bất cứ HS nào cũng có tính hiếu thắng. GV gắn sự hiếu thắng đó theo hướng tích cực, xây dựng tính hiếu thắng đó trở thành hướng phấn đấu vươn lên trong học tập của mỗi HS. GV thường xuyên vận động những cuộc chạy đua nho nhỏ như vậy. Những cuộc thi đua như vậy GV cho là rất lành mạnh, giúp CHS luôn có cái mốc mới cao hơn cần vươn tới. Những HS sẵn có tính hiếu thắng thường thu được kết quả

rõ rệt sau mỗi cuộc đua. Và NL, PC của HS được xây dựng, hình thành theo hướng tích cực.

b) Xây dựng và phát triển NL, PC cho HS thông qua giờ ra chơi: Sau những giờ học căng thẳng và mệt mỏi thì giờ ra chơi là giờ HS được vui chơi thoải mái, chơi những gì mà HS thích. Chính vì vậy mà đã nảy sinh bao nhiêu vấn đề làm cho GV chủ nhiệm phải hết sức quan tâm, tìm ra những giải pháp phù hợp để giờ chơi thực sự trở thành một giờ chơi lành mạnh và bổ ích. Thông qua các hoạt động, trò chơi HS được thả tâm hồn mình vào các trò chơi. Qua đó HS giao lưu, học hỏi, được tự tin hơn và biết thêm bao điều mới lạ. Từ đó phẩm chất tích cực tham gia các hoạt động trường lớp của HS dần hình thành và phát triển theo một chiều hướng tốt.

c) Xây dựng và phát triển NL, PC cho HS thông qua giờ hoạt động tập thể.

Hoạt động tập thể là cầu nối quan trọng nhằm nâng cao hiểu biết của HS về đời sống xã hội. Qua đó HS được tích lũy thêm những kinh nghiệm giao tiếp hằng ngày, rèn luyện đạo đức, phát huy NL, PC. Bên cạnh các giờ hoạt động tập thể dạy theo các chủ điểm của từng tuần, từng tháng thì hàng tuần tôi còn dành một khoảng thời gian nhất định để trò chuyện với các con để được nghe chính các con nói, chính các con kể cho tôi nghe những tâm tư nguyện vọng của mình để từ đó GV hiểu và gần gũi HS hơn.

Đây là biện pháp hay nhất và có hiệu quả nhất các NL, PC của các HS lớp tôi phát huy tối đa nhất. HS mạnh dạn, tự tin trong giao tiếp, phát huy tinh thần tổ nhóm, yêu quý bạn bè trường lớp.

2.2.2 : Chia sẻ với phụ huynh HS:

Từ lâu nhà trường và gia đình luôn có mối quan hệ chặt chẽ, mật thiết trong việc nuôi dạy, phát triển NL, PC cho HS. Năm được chân lí đó, trong công tác chủ nhiệm GV không bao giờ thiếu vấn đề chia sẻ với phụ huynh.

HS rất thích được hoa điểm tốt và phụ huynh luôn mong. GV phối kết hợp với phụ huynh trong các bài giảng trên lớp để HS hình thành và phát triển thêm phẩm chất, có một bài học hay thêm yêu gia đình, thầy cô và bạn bè. Khi họp PHHS, GV khen chung HS trước và chỉ nhắc nhẹ nhàng những HS vi phạm... và khuyến khích PH tạo điều kiện giúp HS học tập.

2.2.3. Mang niềm vui đến với trẻ

a. Thân thiết tình cô trò: Tạo được tâm thế cho HS trong buổi học là vô cùng cần thiết. Đầu giờ học khi vào lớp GV thường nghĩ ra một câu chào, một câu đùa hoặc sau lời chào là một vài cử chỉ ân cần. Vào

giờ ra chơi, GV dành khoảng 10 phút đầu ngồi lại lớp hỏi chuyện cho HS thêm gần gũi.

b. Học mà chơi - chơi mà học: Trong các giờ học chính ở trên lớp, ngoài kiến thức cơ bản cần phải truyền tải cho các con, tôi luôn đổi mới các hình thức dạy học để tạo hứng thú, niềm vui, sự hăng say, ham học hỏi của HS. Trong giờ học để HS tiếp thu bài được dễ hơn, tôi cũng thường tổ chức các trò chơi, tạo điều kiện để đông đảo HS được tham gia tham gia, trò chơi kết hợp với các kĩ thuật dạy học như: đồ bạn, truyền điện; nhóm 2,3, nối tiếp, động não, KT khăn trải bàn,... trong các môn học hoặc phân vai trong giờ đạo đức, tập đọc, TLV, LTVC, toán, TNXH..

Trong tiết Tập đọc, GV cho HS thi “Giọng đọc hay”, xem thêm Video clip, hình ảnh thú vị về bài học, và các bài hát (nếu có liên quan với bài học). Những kiến thức cơ bản HS được học dưới dạng trò chơi,

c. Khen thưởng, khích lệ, động viên: Tâm lí lứa tuổi HS tiểu học còn trong sáng, thơ ngây. Nên lẽ dĩ nhiên HS rất thích được khen thưởng, động viên kịp thời, đúng lúc.

Trong quá trình học, GV cần nắm vững tâm lí trẻ rất thích khen nên dù HS có tiến bộ chỉ một chút thôi cũng cần tuyên dương, động viên để em cố gắng hơn nữa. Biết HS thích tự nhiên, bớt e ngại cho nên có buổi sinh hoạt lớp tôi giao khoảng 15-20 phút của giờ sinh hoạt cho HS. Dưới sự điều hành của lớp trưởng, HS được thoải mái trình bày những suy nghĩ, những thắc mắc của mình, đến những phút cuối thì GV là người giải đáp những thắc mắc đó. Chính vì thế, ngoài việc nhận thức của HS được nâng lên từ những bài học mà kĩ năng giao tiếp của HS cũng dần được hoàn thiện.

3. Kết luận

Thông qua các giải pháp giúp HS bước đầu năng động, tự tin và biết làm chủ các hoạt động, kĩ năng giao tiếp của trẻ đang dần được cải thiện. Tuy nhiên khi lựa chọn các phương pháp nên mang tính khả thi hơn. Chú ý các kiến thức cần hệ thống hóa chặt chẽ và phù hợp với tính đổi mới hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành Trung ương (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TU về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội.

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư 32-TT/2018? BGDĐT về ban hành Chương trình GDPT 2018*. Hà Nội